

zapadni strani in nosi ime imenovane svetnice. Ni velik, — tudi pravilnost se pri njem pogreša; zgodovina pa, stara in nova, ve o njem marsikaj povedati. Slavnostij n. pr., ki so se vršile tu v sredi rožnika l. 1333., ko je tedanji ogrsko-hrvatski kralj Karol Robert potoval v Neapolj, in se v Zagrebu mudil celih sedem dnij, baje ni moči popisati. Omenim tudi jaz ta zgodovinski dogodek le mimogrede. Kot posebnost iz novejšega časa pa naj bo navedeno, da je bil na tem trgu kot ban Dalmacije, Hrvatske in Slavonije slovesno pod prostim nebom inštaliran 4. rožnika 1848. slavnoznani grof Josip Jelačić. Zakaj se je ta slavnost vršila tu, in ne na dokaj bolj prostornem Markovem trgu, mi ni znano; — mislim pa, da so morali slavnega junaka voditi pri tem kaki posebni nagibi. —

Vrnivši se nazaj čez jezuitski trg in ulico enacega imena, prišel sem zopet v Kamenito ulico, ki je izmed najstarejših v Zagrebu. Cesta drži tu močno navzdol in pripelje kmalu do „kamenitih vrat“. Ona so edina še stoječa izmed onih četerih, skozi katera se je zamoglo priti v srednjem veku skozi utrdbe v Zgornje mesto. V nizko izbokanem, kaki kleti ali veži enakem prostoru, skozi katerega vodi cesta, nahaja se ob izhodni steni jako mičen Marijin altarček. Prebivalstvo iz te okolice mora imeti do Marijinega kipa, postavljenega na altarčku, posebno zaupanje in češčenje; zakaj kolikorkrat sem hodil še skozi kamenita vrata, vselej sem našel tu vse jako snažno, okrašeno s cvetličjem in lučicami. Kdo vse to glešča in oskrbuje, ne vem; — gotovo delajo to blaga srca. —

Skozi kamenita vrata prišedši, nahajal sem se v „Dugi ulici“, po kateri vodi cesta močno navzdol in se konča na Jelačičevem trgu. V njej vladalo je nekdanje skoro najbolj živahno življenje, in je deloma opaziti v njej to še dandanes. — Daljna moja pot peljala me je povprek čez Jelačičev trg, in na njegovi južno-izhodni strani sem obrnil svoje korake v „Marije Valerije ulico“. Le ta se je povzdignila iz tal še le v letih 1850—1860; ni čudo torej, da so v njej videti sama lepa, moderno zidana poslopja. V tej ulici nahaja se mej drugim tudi izraelitska sinagoga (židovski tempelj). To lepo stavbo pričeli so graditi l. 1865., postavljena je v mavriško-bizantinskem slogu, in je glede njene znotranje in zunanje lepote vredna, da se ogleda. Zgodi se to sicer lahko vsaki dan zjutraj in proti večeru, ko imajo židje svoje pobožnosti. Jaz sem bil vendar ta pot pravi čas že zakasnil in sinagoga bila je že zaprta. Leta 1871. sem bil neki petek večer v njej pri Božji službi in imel sem priliko občudovati krasno osvečavo, lepo petje in tudi orgeljno mogočno donenje. Orglje so delo slovečega dunajskega izdelovalca orgelj Karola Hesse-a.

Kmalu od sinagoge naprej odprl se mi je pogled na prekrasni „Zrinjski trg“ in strmeč sem tu v novič razvidel, kako se Zagreb res velikansko razvija. Pred kakimi 20 leti, — tedaj o času, ko sem zadnjikrat bival v Zagrebu (l. 1871.) je bil ves ta prostor še priprosto

pustnjsko živinsko sejmišče ter vojaško vežbališče. Sedaj pa je vse tu okoli tako, kakor bi bile pri vsem delovale same prave pravcate čarovite moči. Vse, kar se tu vidi, uravnano je po načrtu najnovejših stavbenih pravil. Trg sam, jako prostoren, podolgasto štirioglat, opasan z drevoredi ter okrašen z nasadi staro-francoskega ukusa, podoben je bolj prerivoju, nego trgu. Hvaležna Hrvatska krstila ga je na ime neumrljivega narodovega junaka Nikolaja grofa Zrinjskega. V sredi trga nahaja se krasni železni muzični paviljon. Tu je bil napravljen poprej zali vodoskok, ki se je pa muzičnemu paviljonu umaknil in bo premeščen na ono polokrožje, katerega že zdaj kinčajo doprsni kipi (Büsten) dveh najslavnejših hrvatskih slikarjev in dveh odličnih vojskovodij iz starejše dobe. Reči moram, da sem prebredel že veliko sveta, ali kaj Zrinjskemu trgu enacega videl sem redkokje. Poleg vsega ravno popisane oklepajo trg na vse štiri strani široke, kot miza gladke ceste; ob njih pa se vzdigujejo najfinejše zgrajena, palačam enaka poslopja, eno lepše od drugega. Reči se mora, da se bogatašem, kateri so si dali graditi ta poslopja, niso smilili „groši“. Mene pa je vendar zanimala še najbolj na južni strani stoječa „Jugoslovanska akademija“ zaradi katere sem bil največ tudi podaljšal čas svojega bivanja v Zagrebu. V njej se namreč nahaja „akademiška galerija Strossmayerjeva“, pri tleh pa deželni muzej. Ker pred 10. uro vstop ni bil dovoljen, in sem imel tedaj čas, obhodil sem akademijsko palačo po treh straneh. Na zadnji strani širi se zopet prostoren z nasadi obrasten „akademični trg“, konec katerega sem videl ob sredi na visokem postamentu krasni bronasti jezdični kip. Močno znan se mi je zdel ta spominek; kje pa sem že enkrat videl nekaj čisto enacega, si nikakor nisem zamogel domisliti. A koj popoldan taistega dne razvozlala se mi je bila ta zastavica. —

(Dalje prihodnjič.)

Balkanska mesta.

Trnovo.

Mej mesti, katera so se poganjala za čast prestolnice Bolgarije, je tudi Trnovo, nekdanje prestolno mesto bolgarskih carjev. Nekaj predpravil pa ima še sedaj Trnovo pred drugimi bolgarskimi mesti. V Trnovem navadno voli veliko narodno sobranje kneza. Na 22. dan februarja 1879. je knez Dondukov Korzakov, ki je tedaj v imenu Rusije upravljal Bolgarijo, bil sklical v Trnovo shod bolgarskih veljakov, da izdela organičen statut za Bolgarijo pred volitvijo kneza. V veliki sobani trnovske prefekture se je bil sešel ta shod v pričo zastopnikov vseh vevlastij in pa turškega komisarja Perteva efendija. Ta shod je štel 233 članov, mej temi 11 škofov, 1 muftija, 1 rabinca, 105 predsednikov sodišč, gubernijalnih, okrožnih in mestnih svetov, 89 voljenih poslancev, 5 zastopnikov rilskega samostana, bolgarskih trgovcev na Dunaji in v Odesi, literarnega društva v Brailu in dobrodelnega bolgarskega društva v Kišenevu v Besarabiji in

21. od cesarskega komisarja imenovanih poslancev, mej mej temi 11 Turkov.

Predsedoval je temu zboru bivši eksarh Antim. Prava voditelja razpravam sta pa bila podpredsednika šolski nadzornik Teodor Ikonov in pa Petko Karavelov. Kot jeden najboljših govornikov je pa bil na tem shodu metropolit trnovski Klemen, o katerem se zadnji čas zopet mnogo govori in katerega ime je znano v bolgarskem slovstvu, ker je bil prejšnje čase dober leposloven pisatelj. Ta zbor je izdelal bolgarsko ustavo. Imel je 27 sej in se je zaključil dne 28. aprila.

Njegove razprave so bile jako burne. Že tedaj so se pokazala nasprotja mej bolgarskim narodom in Rusi. Prvotni načrt bolgarske ustave, kakor so ga izdelali Rusi, je bil jako malo liberalen. Pred vsem se je hotela dati velika oblast knezu, ki bi bil v sobranje imenoval polovico članov. Potem so pa Rusi želeli, da naj bode ustava le začasna. Iz vsega je razvidno, da ruski državniki že tedaj niso merili na ohranitev samostojne Bolgarije, temveč želeli pri prvi priliki jo narediti za rusko pokrajino.

Pri splošnem tedanjem naudušenji Bolgari seveda še niso tako spoznali pravih ruskih namer. Rusija je pa tudi odjenjala od svojih zahtev, nekoliko ker je po skušnjah na berlinskem kongresu se bila prepričala, da ni v njeni moči nakrat vsega doseči, nekoliko pa, ker se je nadejala, da bode pozneje po ovinkih dosegla, kar želi, kar bode tem lažje, ker bodo Bolgarijo upravljali največ Rusi.

Takoj drugi dan, ko se je gori omenjeni shod zaključil, se je sešlo veliko sobranje, ki se je bilo volilo že na podlagi nove ustave. Bili so predlagani trije kandidati: princ Reuss, danski princ Valdemar in pa Aleksander Btenberški. Na priporočilo metropolita Klementa je bil izvoljen poslednji, ki je bil ruski kandidat. Voljenemu knezu je šla volitev sporočiti posebna deputacija.

Ko se je po mnogih zmešnjavah, ki so se godile v deželi, odpovedal knez Aleksander, se je v Trnovem zopet sešlo veliko sobranje in izvolilo dne 10. novembra 1886. leta danskega princa Valdemarja, brata ruske carice, za kneza. Ta pa izvolitve ni vsprejel in v juliju 1887. leta se zopet v Trnovem snide veliko sobranje in dne 7. julija izvoli za kneza Ferdinanda Koburškega.

Ne le v stari, temveč tudi v novejši bolgarski zgodovini ima torej Trnovo najvažnejšo vlogo. V kratkem se zopet snide bolgarsko veliko sobranje, da se posvetuje o nekaterih premembah ustave. To sobranje bode najbrž zopet zborovalo v Trnovem.

Mesto Trnovo je majhno. Ima le nekaj nad 11.000 prebivalcev. Pod turško vlado je mesto imelo več ljudij in je bila polovica prebivalstva turška. Od kar je pa Bolgarija svobodna, so se pa Turki iz Trnovega skoro vsi izselili, kakor sploh iz Bolgarije. V vsem jih je še kacic 500 ali 600 v mestu. Trnovčanje so jako veselo in zgovorno ljudstvo. Imajo veliko nadarjenost za trgovino in višje študije. Ženske so v Trnovem posebno lepe, črne lase z grškim tipom. Drugi Bolgari imajo Trnovčane

za intrigante in prepekance in se radi norčujejo iz prevelikega vpliva žensk v Trnovem. Ker lega ni posebno ugodna, je vzlic nadarjenosti prebivalstva trgovina in obrtnija le neznatna, tudi duševno življenje le počasi napreduje, če tudi se je osnovala gimnazija in višja dekliška šola.

Razvoj mesta ovira neugodna lega. Prostora ni, da bi se moglo mesto večati. Zidano je na visokih skalah, mej katerimi se vije reka Jantra. Take čudne lege nima nobeno evropsko mesto, kakor Trnovo. Mesti Bern in Verona sta zidani ob ovinkih rek ali je njuju lega nizka, v tem, ko je lega Trnovega jako visoka. Potniki se ne morejo dovolj načuditi slikoviti legi tega mesta. Zaradi pomanjkanja prostora, so ulice ozke, hiše jako visoke. Po mnogih ulicah niti ne moreš z vozom. Hiše niso zidane v jednaki višini, temveč stoje nekatere vrste hiš veliko nižje ob bregu, nego druge. Iz vrta kake hiše se pride naravnost v najvišje nadstropje kake druge. Po ozkih stranskih ulicah so stopnice, kakor v Dobrovniku v Dalmaciji. Ob robu je pa vendar še kacic 50—60 metrov globočine do reke.

Hiše so največ lesene, rudeče ali pa rumeno pobarvane in imajo majhne vrtce. Ulice tudi pri slabem vremenu niso blatne, ker se zaradi strmine voda hitro odteka. V hišah ob reki se sliši kaj prijetno šumljanje vode. Reka Jantra je pa posebno po letu navadno jako plitva in jo lahko prebreds na več krajih.

(Dalje prihodnjič.)

Poučni in zabavni drobiž.

Telefon. Število razgovorov po telefonu 1891. leta je znašalo v okroglih številkah v Zjedinjenih državah 450, v Nemčiji 223, v Švediji 21, v Švici 5 1/2, v Belgiji 12, v Italiji 14 3/4, v Veliki Britaniji in Irski 75 milijonov.

Nesreče na železnicah. V Zjedinjenih državah se jih je ponesrečilo 1889. leta po železnicah 22 000 ljudij, in od teh je bilo mrtvih 2000, v 1890. letu pa 25 000 ljudij od katerih je bilo mrtvih 2500.

Umrli je v San Remu Ignacij Atanivano, bivši mehiškanski konzul v Parizu. Pokojnik je pripadal oni mali vrsti čistokrvnih Indijancev, ki so se popeli do višjih mest v državni službi. Posebno v diplomatični službi je Indijanec velika redkost. — V Novem Orleansu v Ameriki je 21. februarja umrl general Peter Gustav Bearegard znan iz severoameriške državljanske vojske. Kot vojskovodja južnih držav je v več bojih otepel severnjake. Rojen je tudi v Orleansu 1818. leta.

Umrli je dne 5. t. m. francoski zgodovinar in filozof Ipolit Taine, član francoske akademije v starosti 65 let. Taine se je sprva bavil s filozofijo in je s svojimi prvimi deli o Liviji in o francoskih modroslovcih 19. stoletja bil vzbudil veliko pozornost vsled nezavisnosti svojih nazorov. Ti dve deli je obdarila francoska akademija. Njegova zgodovina angleškega slovstva je pa precej pristransko delo in je zatorej kaloliški učenjaki niso odobraval. Napoleon III ga je imenoval za profesorja zgodovine na šoli lepih umetnostij. Leta 1878. je bil imenovan članom akademije. Spisal je jako mnogo zgodovinskih in umetnozgodovinskih del. Posebno ga je naredilo slavnega njegovo delo „Les Origines de la France contemporaine“. To delo je izšlo v več izdajah. Posebno so se zanimali za to, kar je pisal o veliki francoski vstaji.

spridena krma. V več slučajih je mleko močno slezasto in se kar uleče. Rado se zgrize. Ta bolezen je nalezljiva. Če se zdravemu mleku pridene nekaj tacega mleka, se vse mleko spridi. Ravno tako se mleko spridi, če se dene v posode, v katerih je poprej bilo slezasto mleko. V taci slučajih je najprej treba se prepričati, katera krava ima tako mleko, da potem pošljemo po živinozdravnika. Z vsemi posodami in orodjem naj se pa tako ravna, kakor pri modrem mleku.

Po letu se je v več krajih opazilo, da se mleko zasiri, ko se posnema, če tudi je že sladko. Kaj je temu krivo, še ni dognano. Opazilo se je pa, da se ta napaka ne pokaže, če se mleko močno mrzlo posnema.

Jako redko je pa peščeno mleko. To se nahaja le v krajih kjer je v vodi mnogo apna, torej v krajih, kjer imajo posebno trde vode. Ko se molzejo krave kažejo bolečine in čutijo se kamenčki v sescih. Če so kamenčki tako veliki, da ne gredo iz sescev, mora jih izrezati živinozdravnik.

Če je v mlekariji nesnažno, dobi smetana umazano-sivo barvo in se na površini napenja. Mleko se redko zasiri in je mastno. Tej napaki se pa seveda le s snažnostjo v okom pride.

Pri kravah, ki že dolgo molzejo, je večkrat mleko grenko in smetana se ne mara pinjiti. Večkrat je pa tudi krma kriva grenkemu mleku. Najslabše je pa, ako mleko sprva še ni tako grenko, ali vedno grenkeje postaja. Surovo maslo navadno od tacega mleka še ni posebno grenko, pač pa je sir tako, da ni vžiten. Ta grenkoba je pa celo nalezljiva. Pri takem mleku ravnaj ravno tako kakor pri modrem mleku. Smetana pa postane večkrat grenka, če se hrani v visokih, pokritih loncih.

Če kislo mleko dolgo stoji na solnci, postane celo strupeno. Prašiči so že večkrat nevarno zboleli, ali pa celo poginili, če se jim je dajalo tako mleko. Zatorej kislega mleka ne puščaj na solnci.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijske raznoterosti.

Druga mejnarodna razstava za kunce je od 31. t. m. do 4. aprila v Berlinu. To razstavo bo priredila nemška družba za pospeševanje reje kuncev. Razstavljeni bodo kunci najrazličnejših vrst.

Amonjakova para se odpravi v konjskih hlevih, ako obesiš v kaki redkopleteni košari ali pa v kaki mreži v zredčeni žvepleni kislini namočenih oblanic pod strop. Oblanice jemljo nase amonjak in se morajo obnoviti, ako nič več kislo ne diše.

Na močvirnem svetu sadi pred vsem črno jelšo, katera v mokri zemlji jako dobro vspeva. Na višjih bolj trdih mestih pa poskusiš tudi lahko s črnim jagnjetom. Ako se pa sadi vrba, katere šibice rabimo za pletenje košar, naj se poprej skopljejo jarki in tako naredo ozke gredice.

Mleko. Prostori, v katerih je mleko, je dobro, če se večkrat prevetrujejo. Mleko se potem tako hitro ne skisa in ne dobi kacega zopernega okusa.

Ječmen je tudi dobra krma za konje, kakor so pokazale skušnje v nekaterih krajih na Češkem. Ječmen je navadno nekoliko tečnejši od ovsa. Posebno dobro je, če se daje nekaj ovsa nekaj pa ječmena. Za konje, kateri pa težko prebavljajo, pa ni ječmen, ker je nekoliko težje prebavljiv, kakor oves.

Poučni in zabavni del.

Balkanska mesta.

Trnovo.

(Dalje.)

Trnovo je že tako rekoč mej balkanskimi predgorami. Na severni strani Jantre je izdolben nekak anfi-teater, pol milje v premeru. Obdajajo ga gore, ki se vzdigujejo kakor stopnice. Iz tega kraja peljeta le dve večji cesti ob reki. Prva pelje proti Donavi, druga pa drži v Gabrovo. V tej kotlovinu se vije reka in kraj, kjer stoji sedanje mesto je nekak polotok mej temi ovinki. Na jednom konci tega otoka je hrib Carovec. Na severozapadno od tega hriba je skalna planjava, na kateri je stal utrjen grad Trapezica (Trepovec). To planjavo od treh stranij obdaja reka Jantra. Na južni strani mesta je z gozdom obrasteno brdo Sveta Gora, katero ime je imel ta kraj že v srednjem veku. Na jugozapadni strani mesta je majhna ravnina Marnopolje z vasjo enakim imenom. Od mesta proti tej vasi je več lepih novih hiš. Marnopolje obdajajo lepi vinogradi.

Mesto veže s hribom Carovcem naravni skalnat vijadukt, kaci 160 metrov dolg in 20 metrov visok in na najožjem mestu 4 metre širok. Ta pot nima nobenih držajev. Ž nje je lep pogled na mesto in na reko ob obeh straneh. Na jednom mestu je ta skalnati vijadukt globoko predrt in čez predor narejen zidan most. Jeli ta predor naraven ali je iz kakega uzroka umetno napravljen, se ne more vedeti. Z omenjenega mostu je lep razgled na Trapezico in pa na Sveto goro. Jednaki predor opaziš tudi na gradu Provadija, kateri je nasproti Carovcu. Obok tega gradu nad vhodom so Turki zamenili s hrastovimi poprečnimi bruni, na katerih sloni vsa teža zidu. Ta grad ali utrdba je 400 metrov dolg in ima 2 kilometra v obsegu. V sredi razvalin je sedaj lepa tratina.

Na zapadni strani Carovca je do 1877. leta, bilo do 100 turških hišic, ki so sedaj vse podrte. Jedino poslopje, ki se je še ohranilo je Hisar-džamija, ki je sedaj vojaško skladišče. Na strmeh robu se še vidi nepravilni šestokot z zidovi in petimi vrati. Vse delo je pa bilo jako surovo, kolikor se more soditi po sedanjih ostankih.

Trapezica na desnem bregu je proti jugu malo nagnjena ravnina, ki ima kakih tri sto metrov v premeru. Povsod okrog se vidijo še zidovi stare utrdbe.

Že iz povedanega je razvidno, da je mesto Trnovo z bližnjo okolico jako romantično in slikovito, kakoršnih se dobi le malo na svetu. V okolici so majhni gozdiči,

vinogradi, letne hišice, skalovje in samostani. Tri četrti ure od mesta proti severovzhodu je vas Arbanasi. V sedemnajstem veku je tukaj bilo bogato argonavtsko selo, katerega prebivalci so trgovali z Valahijo, Ogersko, Poljsko in Rusijo. Pripoveduje se, da so prebivalci te vasi prišli iz Epira in govorili so tedaj grški. V tej vasi je po leti stanoval metropolit trnovski in še več drugih visokih dostojanstvenikov in premožnejših rodbin. Vsled raznih nezgod je pa to selo precej propalo. Večina prebivalcev se je izselila v mesto.

Prebivalci te vasi so sedaj največ trgovci in krčmarji in imajo zveze z mestom, bolgarski kmetje sosednjih sel se jih pa malo ogibljejo. Sami se sedaj zmatrajo za Bolgare, ali njih govor pa spričuje njih grško pokolenje. Rabijo še vedno celo kopo drugod v Bolgariji nenavadnih grških besed. Kakor v Trnovem se tudi v tej vasi ženske odlikujejo s svojo lepoto, ki pa kaže popolnoma grški tip. V tem selu so potlakovane ulice in samo zidane koče z obokanimi prostori in obzidanimi vrtovi. Na strani proti mestu je ženski samostan. Ta samostan je sestavljen iz več majhnih hišic mej sadnim drevjem, v katerih stanuje kacij 30 nun.

Tri četrti ure vzhodno od tod je sv. Petra in Pavla samostan v Leskovci. Ta samostan je v lepem kraju mej travniki in majhnimi gozdiči. Nekdaj je bilo tukaj bogoslovsko semenišče, ki se je pa premestilo v Trnovo. Od tukaj je lep razgled. Na severu Jantre, na njeni levi strani ravnina, na desni pa valovito hribovje proti Razgradu, na vzhodu gozdnati griči tuzlovski, na jugozapadu gozdnate gore proti Travni in Gabrovemu, zadi se pa vidijo s snegom pokriti vrhovi balkanskih gora. Blizu tega samostana sta mesti Leskovec in pa Rahovica. Prvo mesto ima nad 9000, drugo nekaj nad pet tisoč prebivalcev. V prvem mestu so največ vrtnarji, v poslednjem pa trgovci in obrtniki. Obe ti dve mesti se že nekako skušata s Trnovim, da bi je prekosili. Kraj okrog teh dveh mest je najbolj obdelan v Bolgariji.

(Dalje prihodnjič.)

Poučni in zabavni drobiž.

Ženska emancipacija na Danskem. Te dni je gospodičina Ana Hude dobila doktorstvo modroslovja v Kodanji. To je prva danska doktorica. Ona je jako nadarjena. Bavi se z zgodovino. Pred štirimi leti je dobila zlato svetinjo kodanskega vseučilišča za povoljno rešitev zgodovinske naloge. Tri leta je že v službi v zgodovinskem oddelku danskega državnega arhiva.

Posmrtno delo kardinala Manninga. V kratkem izide novo delo, katero so našli v zapuščini učenega kardinala Manninga. V tem delu se razpravljajo čast, značajnost, nečimernost, ponižnost, kritiki i. t. d. To je jedino delo tega duhovnika, ki se peča jedino s posvetnimi predmeti, ter je jako zanimivo.

Meteorološke postaje v atlantskem oceanu. Sedanjemu knezu monakovski je sprožil misel, da se na otokih v atlantskem oceanu napravijo meteorologična opazovališča. Taka opazovališča se bodo napravila ob morskem obrežju in pa na najvišjih gorah na teh otokih.

Sloveč levov spomenik v Luzernu, ki je bil po Thorwaldsenovem načrtu vsekan v skalnato steno, sta mraz in moča letošnjo zimo silno poškodovala. Te poškodbe ogledali so večaki in se izjavili, da se daljše razpadanje ne da več zabraniti. Treba bode ves spomenik popolnoma prenoviti.

Češki pisatelj Vrhlicky. Senat češkega vseučiliča je priporočil učnemu ministerstvu, da imenuje Vrhlickega profesorjem tujih slovstev. Učno ministerstvo misli nekda pritrditi temu predlogu in je imenovanja vsak čas pričakovati.

Češko-slovanska narodopisna razstava bode drugo leto v Pragi. Na tej razstavi bode posebno vzbujala zanimanje diorama „Romarji na Velehrad“. To delo bode izvršil slovaški slikar J. Uprka, kateri posebno dobro pozna narodne noše na Moravskem in severnem Ogerskem. To delo pa posebno pospešuje šelakovski župnik Vyhodil. Da se ta stvar izvrši, se je osnoval poseben konzorcij, ki je že podpisal 20.000 gld. Podoba bode obsegala prostor 500 kvadratnih metrov. Omeniti je še, da podoba po razstavi ostane v Pragi. Dohodki vstopnine se bodo pa porabili v narodne namene, ko se poravnajo stroški.

Kolačeva slavnost. Dnajski Slovani prirede 29. in 30. maja veliko slavnost v spomin slavnega slovanskega učenjaka in pesnika Kolača. Sestavil se je že poseben odbor v ta namen, v katerem je tudi Slovenec Radoslav Pukl.

Ludovik Vukotinovič. Te dni je umrl v Zagrebu jeden poslednjih Ilircev, Ludovik Vukotinovič. Rojen je bil leta 1810. v Zagrebu, kjer je dovršil ljudske in srednje šole. Pravoznanske študije dovršil je na akademiji v Požunu. Še mlad se je udeleževal ilirskega gibanja in bil dober prijatelj Gaja. Delal je pesmi in pisal poučne spise. Poleg svojega poklica kot sodec se je mnogo pečal s prirodnoznanstvom in je bil najboljši rastlinoslovec na slovanskem jugu. Bil je pravi član jugoslovanske akademije, za katere osnovo ima mnogo zaslug. Sploh se ima znanstvo njemu veliko zahvaliti. Kot politik se je pa poslednja leta držal vladne stranke in bil načelnik narodnega kluba. Posebne zasluge ima za gospodarsko društvo in za poslednjo razstavo. Bil je namreč načelnik razstavinega odbora.

Novice.

Državni zbor.

V seji poslanske zbornice dne 20. marcija t. l. vršila se je volitev novega zborničnega predsedstva. Predsednikom zbornice izvoli se dosedanji I. podpredsednik levičar baron Chlumecky z 224 glasovi, prvim podpredsednikom dosedanji II. podpredsednik konservativec dr. Kathrein in drugim podpredsednikom Poljak dr. Madejski. Vsi trije novoizvoljenci se zahvalijo za izvolitev in obljubijo, da bodo vestno izpolnjevali svojo nalogo. — Nadaljuje se debata o finančnem zakonu. Glavni proti-govornik posl. dr. Masaryk pravi, da je češko vprašanje na vsak način treba rešiti. Mladočehi tirjajo z državnim pravom politično neodvisnost. Levičarji niso bili nikdar za svobodo, kajti njim je samo za to, da se vladi ne zamerijo. Ako so za politično svobodo, naj podpirajo predlog o splošni volilski pravici. Govornik se bavi tudi s punktacijami in zatrja, da Čehi morajo doseči svoje pravice in to tudi na Moravi in v Šleziji. Posl. Plener kot glavni za-govornik se bavi s finančnimi razmerami. Glede češkega državnega prava niti Čehi sami niso edini. Za splošno volilsko pravico avstrijsko prebivalstvo še ni zrelo, prej se morajo narodnostne borbe končati. Govornik zagovarja državno šolo nasproti konfesionalni, katere ne želi večina prebivalstva. Na to višili so se nekateri dejanski popravki, na kar se je po priporočilu poročevalca posl. Szczezanowskega vzprejel

stavljen bode petrolej, potem razne stvari, ki so kako v zvezi s pridobivanjem ali prometom petroleja, potem orodja za razsvetljavo in kurjavo s petrolejem, in pa petrolejski motorji.

Žaga je jako staro orodje. Stari Grki so pravili, da jo je izumil Dedal. Plinij tudi v svojih spisih pripoveduje o žagi kot orodji jako razširjenem v sedanji Belgiji.

Kmetijstvo.

Napake mleka.

(Konec.)

Večkrat krave nakrat zgube mleko. Povod temu so razne notranje bolezni, vročica, slabo prebavljenje, premočno puščanje, prehlad, driska, razne bolečine in pa preveliki naporji. Če krava zgubi mleko vsled kake bolezni, je najprej potrebno gledati, da se bolezen ozdravi. V drugih slučajih se pa priporoča žvepleni cvet, janež, brinovice in rman.

Vodeno mleko nahajamo jako pogosto. Če prihaja od tod, da krave dobivajo slabo, vodeno, netečno, na dežji izprano krmo, se ta napaka odpravi, če se kravam krma premeni. V drugih slučajih pa ni nobenega pomočka.

Krvavemu mleku so pa krive razne bolezni, kakor vnetja, otekline, gnojenja ali poškodbe na vimenu. Tudi piča je včasih vzrok krvavemu mleku. Tako dobe krave krvavo mleko, če se najedo smrekovih igel. Kri se v takem mleku vleče v nitih. Ta prikazen pa zgine takoj, ko se odpravijo vzroki njeni.

Mnogokrat je pa mleko slano. Ta napaka mleka prihaja od raznih bolezni. V krajih, kjer imajo nezdrave, nizke hleve, ali preprih skozi vrata vleče naravnost na krave, se rada kravam vnamejo vimena in to včasih jako nevarno. To provzročuje večkrat slano mleko. Tako mleko ni za sirarije, ker spridi še drugo mleko, če se mu ga dodane tudi le majhnih množinah. Ta napaka se pa da redkokdaj odpraviti. Malokdaj pa ima krava slano mleko na vseh sescih, temveč na navadno le na enem ali dveh. Dalje naj se pazi, je li vse mleko slano. Navadno je le v prvih potegljajih namolzeno mleko slano, drugo pa ne. Slano mleko ni za jed, pa tudi drugače se ne da porabiti.

Mnoge mlečne napake pa do dandanes niso še dovolj preiskane, na druge se pa sploh zadosti ne gleda. Jako velike škode imajo vsled tega naše sirarije. Tolikokrat niti ne pomislimo, da je slabemu blagu krivo slabo mleko in iščemo napake drugod. Umni mlekar bode pa vedno gledal, kako mleko pride iz hleva.

Poučni in zabavni del.

Balkanska mesta.

Trnovo.

(Konec.)

Ker je bilo Trnovo dolgo časa glavno mesto bolgarske države, je naravno, da se v njem najde več starin.

V starem kristijanskem delu mesta je več srednjeveških cerkva, mej drugim stara bolgarska cerkev sv. Demetrija, v kateri so bili po navadi kronani staro-bolgarski carji. Cerkev ima več starih slikarij z staroslovanskimi in grškimi napisi. Tem podobam so izkopane oči, kar so seveda naredili Turki. Ta cerkev je bila nekdanj jako lepa, ali je za turške vlade popolnoma propadla.

Na desnem bregu pod Carovcem je sedež metropolitov, leseno poslopje, z metropolitansko cerkvijo sv. Petra in Pavla. Ta cerkev je jako ozko zidana, temna, in ima mnogo starinskih stebrov z grškimi napisi iz poslednjih dve sto let. Malo dalje je pa v nekem vrtu leta 1230. sezidano cerkev 40 mučnikov. Za turških časov je ta cerkev bila mošeja z derviškim samostanom in je bila še le po osvobojenji Bolgarije zopet posvečena. Ta cerkev je ozka in dolga. Obok so že davno Turki zamenili z lesenim stropom. V lopi je 17 vrst dolg pa le slabo ohranjen nagrobni napis neke ženske iz rodbine carja Ivana Aleksandra. Ta napis nam kaže, da stari Bolgari pri grobnih napisih niso bili baš skopi z besedami. Notri v cerkvi vidijo se še podobe narejene na sveži namet s slovanskimi napisi, predstavljajoče poslednjo večerjo Gospodovo, sanje Jakobove, preroka Elije pot v nebesa i. t. d. Od šestih stebrov ima jeden grški napis paganskega bolgarskega hana Mortagona iz 825. leta, drugi pa lep slovanski napis carja Azena II. Pričakovati je pa, da se v kristijanskem delu mesta izkopljejo še mnoge starine, le žal, da se sedaj vsled političnih zmešnjav še vse premalo misli na zgodovinska preiskavanja.

Tudi v nekdanjem turškem delu mesta so še ostanki nekaterih starih zgradb, ki so pa vse že jako propale. V tem delu mesta stanujejo pa sedaj tudi največ kristijanji, ki so se priselili iz sosednih vasij.

V bližnji okolici sta samostana Sveta Trojica in Preobraženje. V prvem teh dveh samostanov je v 14. stoletji patrijarh Evtimij popravljaj staroslovanski prevod svetega pisma. V nekej vzdanej pušici so se našla pisma, iz katerih se razvidi, da so valahijski knezi podpirali z letnimi doneski ta samostan kakor tudi več drugih.

Kdaj in kdo je Trnovo ustanovil, se ne ve. Rimski cesar Trajan je zmagavši Dake na severozapadu tri ure od Trnovega ustanovil mesto Nikopol, katerega razvaline se vidijo še sedaj blizu vasi Nikjup. Mionnet pozna 381 raznih denarjev tega mesta iz za Trajana do Gordiana. V zgodovini se to mesto poslednji pot omenja leta 600 p. Kr. Kdaj je bilo razdejano in kako, se ne ve. Ravno tako tudi ni nič znano, kako da se je pozneje ime tega mesta preneslo na neko mestece ob Dunavu. Razvaline tega mesta so že dolgo kamnolom. V Trnovem so mnoge hiše sezidane s kamenjem, pripeljanim iz razvalin tega starodavnega mesta. Da, posamični kamni so se zavlekli celo v Eleno in Sevlijevo.

Ljudska pravljica pripoveduje, da so carji bivali najprej v Nikjupu, od koder so se preselili v Trnovo. Iz zanesljivih virov se o Trnovem do 1186. leta prav nič ne ve. Vstaja Azena II. in Peter sta jo naredila za prvo-

stolnico bolgarskih carjev, kar je ostalo 207 let. Zgodovina družega bolgarskega carstva je deloma tudi zgodovina trnovskega mesta.

Turki Trnovega niso pustili kot glavnega mesta pokrajine, temveč so je pridružili nikopoljskemu sandžaku. Ko so leta 1393. Turki si prisvojili Trnovo, pobili so skoro vse prvotno prebivalstvo in naselili potem tukaj grške vjetnike. Mesto dobilo je tako grško-bolgarski obraz, katerega je še le nedavno zgubilo. Leta 1640. je Bogdan tukaj naštel 2000 turških in 2000 pravoslavnih hiš. O pravoslavnih pravi, da govore grški in bolgarski. Njemu se čudno zdi, da je prebivalstvo ohranilo tako grški značaj, če tudi ja tako daleč od Grške in v okolici nikdo grški ne razume. Te razmere so pripeljale tudi do pogrčenja trnovskega patrijarhata, katerega si je 1570. leta prisvojila carigrajska cerkev. Metropolit trnovski in „eksarh bolgarski“ je od sedaj bil Grk, imel je štiri si podrejene škofe. Zaradi teh razmer je pa tudi v trnovski okolici več cerkev z raznimi grškimi napisi.

Do 1867. leta je v Trnovem bil še grški metropolit. Poslednjemu je bilo ime Gregorij. Grška govorica je pa tedaj že bila precej zginila, in sedaj govore grški le še tisti, ki so kedaj bivali v Carigradu.

V začetku turške dobe je Trnovo še vedno imelo precejšnjo trgovino. Razen bolgarskih prihajali so tudi tuji trgovci. Dobrovčanje imeli so v Trnovem majhno naselbino z leseno Marijino zapelico. Koncem 17. stoletja je ta naselbina prestala.

Pred enim stoletjem je mesto bilo še utrjeno. Leta 1810. in 1829. so Rusi prišli blizu Trnovega. Mesto je posebno v tem stoletju propadalo, ko se je oživila trgovina na Dunavi. Stari bolgarski trgovci so se izselili v druge kraje, največ v dunavska bolgarska in rumunska mesta. Tako so v poslednjih tridesetih letih zginile stare rodbine. V mesto so se priselili ljudje iz okolice, ki so se v mestu poženili. Tako je moško prebivalstvo največ novo, žensk je pa jako veliko domačink. Od kar je Bolgarija osvobodjena, se je tudi v Trnovo povrnilo nekoliko več življenja ali posebno se pa mesto nikdar več povzdignilo ne bode.

Novice.

— **Tridesetletnico** odkar je feldmaršal praznoval dne 4. t. m. nadvojvoda Albreht. Nadvojvoda vdeležil se je l. 1848 in 1849 bitk pri Santa Luciji, Mortari in Novari na Laškem in je l. 1866 kot glavni poveljnik zmagal pri bitvi pri Kustoci. Nadvojvoda je torej v tesni zvezi z zgodovino naše vojske v zadnjih 50 letih in gotovo vse avstrijsko prebivalstvo želi, da bi Bog blagega in pogumnega vojnega maršala ohranil še mnogo let državi v slavo in blaginjo.

— **Delo pri gradbi dolenske železnice** se zaradi izredno lepe pomladi jako dobro odseda. Če ne pride kaj posebnega vmes, izročila se bode prometu kočevska proga že na cesarjev rojstni dan, 18. avgusta t. l.

— **Vojaško.** Po listih čita se vest, da bo domači pešpolk baron Kuhn št. 17 v kratkem premeščen v Celovec,

celovski polk pride v Gradec, v Ljubljano pa pešpolk št. 27 ali pa pešpolk št. 97. — Po zopet drugem poročilu pride pešpolk grof Lacy št. 22 iz Dubrovnika (Dalmacija) v Gradec, domači pešpolk baron Kuhn št. 17 gre iz Ljubljane v Dubrovnik in pešpolk kralj belgijski št. 27 pride iz Gradca v Ljubljano.

— **Nesreča.** V hribu Moravec ležečim mej Savo in Moravčami v župniji št. Helenski utrgala se je velika skala in priletela v vasi Klopce s tako močjo na neko hišo, da je predrila steno in ubila enega otroka. Mati otrokova je močno poškodovana. Ostala dva otroka, ki sta bila tudi v nesrečnem trenutku v hiši, sta rešena.

— **Slovenske šole v Gorici.** Mestni zastop goriški je vložil proti odredbi goriškega deželnega šolskega sveta, da ima mestna občina ustanoviti slovenske ljudske šole — priziv do ministerstva. S tem se bo ustanovitev šole pač malo zavlekla, a naposled bo pravična stvar le zmagala.

— **Umrli** je veliki petek popoldne č. g. Vincenc Mayr, duh. svetovalec in vpok. župnik v Zalogu pri Cerkljah. Pokojnik rojen l. 1823 služboval je v več krajih, zlasti dolgo bil je pa za župnika v Selcih nad Škofjo Loko. Pogreb bil je veliko nedeljo v Cerkljah. N. v m. p.!

— **V mestno hranilnico ljubljansko** vložilo je meseca marcija 496 strank 198.626 gld. 3 kr.; vzdignilo pa 326 strank 150.948 gld. 15 kr. — V preteklem četrtletju dovolilo se je 270 prosilcem posojila v skupnem znesku 198.816 gld.

— **Delavske hiše v Kočevji.** Trboveljska premogokopna družba zgradila bo v Kočevji 14 delavskih hiš. Delo izročilo se je stavbnemu mojstru g. Vilj. Treotu v Ljubljani. Hiše, katerih vsaka bo imela prostora za 4 rodbine, morajo biti gotove do konca meseca avgusta t. l.

— **Občinski lovi** v Kropi, Kranjski gori, Lescab, Ovsiši, Radoljici in Begunjah dado se v zakup za dobo petih let t. j. od 1. julija 1893 do 30. junija 1898. Dražba se vrši dne 29. aprila t. l. pri c. kr. okr. glavarstvu v Radoljici.

— **Za kapitularnega vikarja na Krku** je vsled smrti škofa Feretiča odbran od kapiteljna kanonik gosp. dr. Fr. Volarič.

— **Umrli** je včeraj čast. g. Janez Kaplenek župnik v Blokah, v 66. letu svoje starosti. N. v m. p.!

— **Iz Koroške.** Minolo sredo popoldne vršil se je četrti občni zbor kat. političnega in gosp. društva za Slovence na Koroškem. Udeležencev bilo je nad 300. Gosp. Logat, Einspieler, Kandut in Haderlap pojasnjevali so udeležencem prav temeljito koroške razmere, ter predlagali četvero krepkih resolucij, ki so se jednoglasno vsprejele. Zvečer bila je prav sijajna papeževa slavnost, katere se je udeležilo nad 700 osob. Slavnostni govor imel je dr. Ant. Medved iz Maribora, ki je proslavljal navdušeno sv. Očeta in njega izredne kreposti. Pevsko društvo „Lira“ iz Kamnika je s svojim lepin petjem zelo povzdigovalo slavnost. Navdušenje mej udeleženci bilo je nepopisno, znamenje, da slovenska zavednost še ni zaspala na Koroškem.

— **Ustanova za častniške udove.** Razpisano je edno mesto Šelenburgove ustanove za častniške udove.

— **Nova železnica.** Posestnik rudokopov g. Kajetan Faber na Dunaji je dobil dovoljenje, da sme s pripravljalnimi deli za železnico, ki bi šla iz Novega mesta preko Cirklija in Čateža do Bregane, in bi se tu spojila s projektovano železnico z Samobora v Bregano.

— **Nova deželna bolnica.** Dela za zgradbo nove deželne bolnice, ki ima stati za sv. Petra cerkvijo ob Ljubljani, se razpisujejo in je dotične pismene ponudbe vložiti najkasneje do 21. aprila t. l. Razna dela proračunjena so sledeče: Zidarska